

визначену тему часто вимагає від зацікавленої особи доповнення повідомлення, а актуалізація її є якоюсь мірою також її поглибленням чи доповненням.

Процес удосконалення полягає в отриманні допомоги у професійній адаптації, безперервній актуалізації через вправи, а також навчальні курси, семінари, знання і педагогічні навички, педагогічно-методичний консалтинг (директор, вчитель-консультант).

Загалом серед завдань у підготовці майбутнього вчителя техніки та інформатики в Республіці Польща основними є такі:

1) володіння досконалими знаннями в обох сферах, що дозволяє суміжне функціонування в площині техніки та інформатики;

2) володіння базовими навичками практичної діяльності в рамках обох предметів;

3) вироблення критичного мислення, що дозволяє здійснювати об'єктивний аналіз навколишньої дійсності;

4) вироблення творчого мислення, що сприяє професійній самореалізації та удосконаленню передового досвіду, самовдосконаленню вчителя;

5) вироблення здатності створення самостійного судження і думки про досліджувані та спостережувані явища;

6) оволодіння основами викладацької діяльності в школі [3, с. 43; 4, с. 76].

Здійснений нами аналіз підготовки вчителів техніки та інформатики на факультетах інформаційно-технічного навчання в Польщі дає змогу відзначити послідовність змін у системі навчання за вищеназваним фахом. Окреслена специфіка навчання у ВНЗ дозволяє нам виокремити практичний досвід формування технічно-інформаційної освіти в Республіці Польща.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brodziński T. Edukacja ogólnotechniczna w szkołach ogólnokształcących / T. Brodziński, G. Ruc. – Zielona Góra: Praca zawodów rynek pracy, 2002. – 210 s.
2. Goźlińska E. Podręczny słownik nauczyciela kształcenia zawodowego / E. Goźlińska, F. Szlosek. – Warszawa: Random, 1997. – 267 s.
3. Duraj-Nowakowa K. Nauczyciel: kultura-osoba-zawód / K. Duraj-Nowakowa. – Kielce: Militaria, 2000. – 218 s.
4. Kwiatkowski S. Kształcenie zawodowe. Dylematy teorii i praktyki / S. Kwiatkowski. – Warszawa: IBE, 2001. – 153 s.
5. Pawlak M. Konieczność kształcenia zawodowych umiejętności nauczyciela z zakresu niewerbalnego komunikowania się z uczniem podczas lekcji w opinii studentów wychowania technicznego / M. Pawlak. – Warszawa: Dydaktyka techniki, 1985. – 337 s.
6. Poczesna J. Nauczanie i uczenie się w uczelni technicznej / J. Poczesna. Gliwice: Helion, 1993. – 227 s.
7. Taraszkiewicz M. Jak uczyć lepiej / M. Taraszkiewicz. – Warszawa: CODN, 1996. – 225 s.

УДК 377 (438)

М. ФРЕЙМАН, Д. ФРЕЙМАН

ТЕХНІЧНО-ІНФОРМАЦІЙНА ОСВІТА ОЧИМА БАТЬКІВ УЧНІВ ГІМНАЗІЙ У ПОЛЬЩІ

Представлено дослідження, метою якого було визначення та вивчення поглядів і очікувань батьків щодо технічної та інформаційної освіти у гімназіях Польщі. Отримані результати розглянуто як спроба виявлення проблеми та звернення уваги на її важливість.

Ключові слова: освіта, гімназія, батьки, учні, технічне та інформаційне навчання, респондент.

**ТЕХНИЧЕСКО-ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ГЛАЗАМИ
РОДИТЕЛЕЙ УЧЕНИКОВ ГИМНАЗИЙ В ПОЛЬШЕ**

Представлено исследование, целью которого было определение и изучение взглядов и ожиданий родителей относительно технического и информационного образования в гимназиях Польши. Полученные результаты рассмотрены как попытка рассмотрения проблемы и обращения внимания на ее активность

Ключевые слова: образование, гимназия, родители, ученики, техническое и информационное обучение, респондент.

M. FREIMAN, D. FREIMAN

**TECHNICAL AND INFORMATION EDUCATION TRACED BY PARENTS OF
GYMNASIUM PUPILS IN POLAND**

The article presents a research aimed at studying parents' views and expectations about technical and information education at gymnasiums in Poland. The results of the research have been considered as an attempt to state the problem and draw attention to its importance.

Keywords: education, gymnasium, parents, pupils, technical and information education, respondent.

Розглядаючи проблеми технічного та інформаційного навчання, неможливо не зауважити пов'язаних з ним поглядів, очікувань учителів, а також учнів їх батьків. На наявність думки останніх, адже ми будемо зосереджувати увагу саме на цьому аспекті, вказує кілька причин. По-перше, «ні більш уважні спостереження, ні результати наукових досліджень не підтверджують існування освітньої монополії школи, зокрема ефективності її роботи. Навпаки, молоді і старші люди, наводячи власні приклади, вказують на ціннісні в їх житті мотивацію та досвід, часто наводять приклади поза межами школи, навіть поза сферою впливу позашкільної освіти» [2, с. 52]. По-друге, батьки є соціальною групою, яка перебуває найближче до учня. Пізнання і розуміння учнями явищ, які відбуваються у середовищі, що їх оточує, відбувається при значній участі батьків і це сприяє учням у формуванні свої позицій стосовно предметів, явищ чи проблем. По-третє, ставлення батьків до технічної та інформативної освіти, їх схвалення, підтримка або ж, навпаки, байдужість чи виражена легковажність до певного шкільного предмета і взагалі діяльності школи у сфері технічної і інформаційної освіти не залишається без впливу на ставлення учнів до навчальних занять у цій галузі. Вагоме значення має й те, що батьки, як союзники школи, допомагають у пошуку спонсорів, які мають намір фінансувати діяльність школи.

Беручи до уваги вищенаведене, варто, дбаючи про плідну співпрацю школи з батьками, частіше, ніж до сих пір, аналізувати думки, очікування батьків стосовно школи. Відсутність досліджень щодо ставлення батьків до технічної та інформаційної освіти вказує на доцільність їх проведення.

Метою статті є опрацювання результатів дослідження, змістом якого було визначення і вивчення поглядів та очікувань батьків щодо технічної та інформаційної освіти в гімназіях. У процесі дослідження здійснена спроба виявити наступні проблеми:

Як батьки сприймають техніку та інформатику в ієрархії шкільних предметів?

Який рівень орієнтації батьків, зокрема щодо того, чого навчаються їх діти на заняттях з техніки та інформатики і які в них очікування у цій сфері?

Яке загалом у них ставлення до технічної та інформаційної освіти?

Чи і як погляди, очікування батьків щодо технічного і інформаційного навчання зумовлені їх освітою, територіальним походженням і статтю дитини?

За основу наявності зв'язків між поглядами, очікуваннями батьків стосовно технічного й інформаційного навчання та освітою, територіальним походженням і статтю дитини (дітей) прийнято відмінності у значеннях показників, що є в окремих категоріях респондентів.

Дослідження містить дані, отримані за допомогою анкетування 328 батьків учнів гімназій, розташованих у двох повітах Нижньосілезького воєводства Польщі. Респондентами

були вихідці з середовища невеликих містечок (70,7%) і сільського походження (29,3%). Найбільше з них (37,8%) мають середню освіту; наступні позиції займають відповідно основна професійна освіта (35,4%), початкова (14,6%) і вища (12,2%). Серед загальної кількості опитаних було виявлено 136 осіб (41,5%), у котрих є діти шкільного віку обох статей. Батьки дівчаток становили 31,7%, а хлопців – 26,8%.

Відповідно до принципів програми загального навчання техніка та інформатика становлять рівно рядні, поряд з іншими, навчальні предмети у початковій школі та гімназіях. Вони підлягають загальним цілям і вимогам загальної освіти й одночасно з точки зору їх специфічного характеру виконують особливу роль.

З очевидних причин постає питання, як ці предмети сприймають опитувані батьки. Без сумніву, погляди респондентів так чи інакше обумовлені рівнем зацікавленості шкільним навчанням власних дітей. Респондентів було також опитано, чи ведуть вони бесіди зі своїми дітьми на тему їх навчальних досягнень з окремих предметів. Отримання позитивних відповідей серед більшості учасників опитування (76,8%) було очікуваним, але те, що майже кожен четвертий респондент не бере участі у таких бесідах, важко було передбачити. Дещо частіше таке явище спостерігається серед опитаних – вихідців з міста (24,8%), на відміну від тих, що мають сільське походження (20,8%), а також серед батьків дівчат (30,8%), ніж у батьків хлопців (22,9%). Враховуючи освіту респондентів, помітне підвищення таких дій батьків із зниженням їх рівня освіти (вища – 10%, середня – 12,9%, основна професійна – 34,5% і початкова – 33,3%).

З метою вивчення та визначення меж ієрархії шкільних предметів, яку використовують батьки, респондентам ставилось питання щодо того, чи всі однаково ставляться до досягнень своїх дітей з усіх навчальних предметів. Їхні відповіді засвідчили наявність значних відмінностей у поглядах стосовно цієї проблеми. Більшість респондентів (53,7%) не підтримують однакового трактування досягнень дитини з усіх предметів. Дещо частіше таке бачення спостерігалось в опитаних зі сільського середовища (58,4%), ніж з міського (51,7%). Змінність у частоті виявлення таких поглядів обумовлена також освітою респондентів. Такої думки частіше дотримуються респонденти з основною професійною освітою (62,1%) і початковою (58,3%), на відміну від опитаних, котрі мають освіту середню (45,2%) й вищу (50,0%). Стать дитини в цьому разі не має значного впливу.

Навчальні предмети, які вважаються зазначеною групою респондентів як найменш важливі, це: мистецтво (68,2%), фізика (29,5%), фізичне виховання (22,7%), біологія (20,5%), хімія (18,2%) і техніка (18,2%). Зауважимо, що у цьому переліку немає предмета інформатики, що може свідчити про позитивне сприйняття респондентами його значення у сучасному світі. Наявність предмета «Техніка» у вище наведеному переліку не викликає задоволення, але порівняно з іншими предметами, які респонденти вважають менш важливими, цей предмет перебуває на найнижчій позиції. До предмета «Техніка» негативно ставляться найчастіше у сільському середовищі (21,4%), ніж у міському (16,7%). Найбільш негативно сприймають його батьки хлопців (9,1%). Враховуючи освіту опитуваних осіб, можна зауважити, що негативне ставлення до цього предмета найчастіше проявляється у респондентів з початковою освітою (49,9%), наступне місце займають особи з освітою вищою (30,0%) і середньою (14,3%). Зазначимо, що ніхто з респондентів, котрі мають основну професійну освіту, не визнав предмет «Техніка» як менш важливий.

Істотним чинником, що впливає на ставлення батьків до шкільних предметів, є ступінь їх обізнаності з тим, чого їх діти навчаються в школі. Ця тенденція обумовлена ступенем зацікавленості батьків шкільним навчанням їхніх дітей, оскільки інтерес до діяльності дітей є основною умовою можливої орієнтації батьків у змісті вивчення окремих предметів.

Із самооцінки респондентів випливає, що майже усі з них орієнтуються у змісті предмета «Техніка» (95,1%), тоді як значно менша кількість обізнана зі змістом предмета «Інформатика» (73,2%). За допомогою шкали оцінювання частина з них свою орієнтацію визнала на «відмінно» (у сфері техніки – 6,0%, інформатики – 11,0%), інші вибрали оцінку «добре» (у сфері техніки – 41,5%, інформатики – 26,8%). Проте найбільше учасників опитування виразили слабку обізнаність (у сфері техніки – 47,6%, інформатики – 35,4%). Переважно це були

респонденти з сільського середовища (у сфері техніки – 54,2%, «Інформатики» – 37,5%) та з основною професійною освітою (у сфері техніки – 48,3%, інформатики – 44,8%).

Зустрічаючись з різними позиціями батьків стосовно школи і навчальних предметів, основне питання полягало в тому, щоб виявити, їхню думку стосовно того, чи такі предмети, як техніка та інформатика, потрібні у гімназії.

Як і було очікувано, за потребу інформаційного навчання респонденти висловились однозначно (100,0%). У випадку технічного навчання однастайність не спостерігалася. Потребу загально технічного предмета у гімназії визнала більшість респондентів (87,8%). Найчастіше вживаними аргументами були: потрібність у житті (20,8%), зв'язок знань з практикою (16,7%), розвиває уміння (9,7%).

Ті, хто висловив думку, що такий предмет не потрібний для вивчення у гімназії (12,2%), свою позицію мотивували тим, що цей предмет мало потрібний (30,0%), не відповідає дійсності (20,0%), менш важливий, ніж інформатика (20,0%). До цієї групи опитаних входять майже однаково представники міського (12,1%) і сільського (12,5%) населення. Враховуючи стать дитини тієї групи респондентів, спостерігається, що найчастіше вони належать до групи батьків дівчат (23,1%). З точки зору освіти були представлені всі групи, але найчастіше це були вихідці з групи осіб, що мають освіту вищу (20,0%) і початкову (16,7%).

Респондентам було запропоновано відповісти, що конкретно, на їх думку, мають вивчати на заняттях із зазначених предметів. Частина з них не мала сформованої думки щодо цього питання (щодо техніки – 13,4%, інформатики – 23,2%). Інші розходились у своїх очікуваннях, особливо стосовно предмета «Техніка». Значна група респондентів (20,7%) не підтримує потреби змін, а ті, хто пропонував зміни, не внесли нічого нового. Стосовно інформатики найчастіше респонденти зосереджувалися на потребу розвитку умінь користування комп'ютером (45,1%) і використання різних програм (20,7%).

Відповідаючи на тему вибору змісту навчання з урахуванням статі учнів, майже усі учасники анкетування (96,2%) погодились, що у сфері інформатики дівчата мають вивчати однаковий матеріал, як і хлопці. Стосовно техніки значна частина респондентів (34,1%) була протилежної думки. За диференціацію змісту висловились дещо більше респондентів зі сільського середовища (37,5%), на відміну від вихідців з міста (32,8%), частіше батьки дівчат (46,2%), ніж хлопців (36,4%). Значно менше (23,5%) таку позицію підтримували батьки, котрі мають дітей шкільного віку обох статей.

Респондентам потрібно було також визначити ліміт часу, який, на їх думку, необхідний для технічного та інформаційного навчання. Більшість опитаних (понад 60,0%) визначила, що достатньо однієї години в тиждень для всіх класів гімназії. Процентне співвідношення респондентів, які пропонували дві години в тиждень змінювалось залежно від класів (для 1 класу – 26,8%, 2 класу – 23,2%, 3 класу – 12,2%). Кілька осіб висловили бажання про три години в тиждень (для 1 класу – 6,1%, 2 класу – 4,9%, 3 класу – 2,4%). Зауважимо, що респонденти з вищою і середньою освітою переважно підтримували більшу кількість годин, на відміну від учасників опитування з двох інших груп. Враховуючи територіальне походження респондентів, спостерігається, що більшої кількості годин очікують переважно особи, які походять з міста, ніж із сільської місцевості.

Щодо інформатики, то найбільше респондентів висловилися за дві години в тиждень. За таку кількість годин у 1 класі отримано 47,6% відповідей респондентів, у 2 класі – 70,7%, у 3 класі – 41,2%. Значно частіше, ніж стосовно техніки, звучали пропозиції про три години в тиждень (1 клас – 13,4%, 2 клас – 13,4%, 3 клас – 40,2%). Найбільший показник для 3 класу випливає з того, що частина респондентів висловилися за вивчення інформатики лише у 3 класі. Зазначимо, що аналогічно, як і стосовно вивчення предмета «Техніка», серед учасників дослідження більшу кількість годин частіше підтримували особи міського походження, які мають середню або вищу освіту, на відміну від інших груп.

Зосереджуючись на ставленні батьків до технічного та інформаційного навчання у гімназії, респондентам ставилось питання щодо того, який вид навчальних занять вони очікують при вивченні техніки й інформатики. Більшість опитаних (59,7%) дотримувалась думки, що при вивченні техніки мають переважати навчальні заняття практичного характеру. Такий вид занять частіше вибирали респонденти зі сільської місцевості (83,3%), ніж особи

міського походження (50,0%). Розглядаючи це питання у контексті освіти респондентів, легко зауважити, що особи з вищою освітою рідше (30,0%) від інших (61,3–66,7%) вибирають практичні заняття з техніки. В очікуваннях батьків дівчат і хлопців не було виявлено значних відмінностей.

Майже 30,0% респондентів надають перевагу заняттям теоретично-практичного характеру. Така позиція більше проявлялася в учасників опитування, які походять з міста (34,5%), на відміну від сільського населення (17,7%). Переважно це були батьки (41,2%), котрі виховують дітей шкільного віку обох статей.

Отриманні дані свідчать, що деякі з респондентів надають перевагу теоретичним заняттям у вивченні техніки. Ця група становила 11,0% загальної кількості опитаних, до якої належали вихідці з міста (15,1%) переважно з вищою освітою (50,0%).

Дещо по-іншому респонденти розглядали навчальні заняття з інформатики. Більшість з них вважають, що при вивченні цього предмета мають домінувати заняття теоретично-практичного характеру (53,7%). У цьому разі не спостерігалися значні відмінності у поглядах між вихідцями з міського і сільського середовища (різниця становила 3,4%). Найчастіше (61,8%) такий вид навчальних занять вибирали батьки, котрі мають дітей шкільного віку обох статей.

Значну групу респондентів (42,7%) становили особи, котрі вважали, що під час вивчення інформатики повинні переважати заняття практичного характеру. Такий вид занять однаково підтримували учасники опитування обох середовищ (міське населення – 43,1%; сільське – 41,7%), але найчастіше ними були батьки дівчат (57,7%), ніж хлопців (40,9%). Ті, хто при вивченні інформатики надають перевагу теоретичним заняттям є винятком (3,6%).

Проведені дослідження певною мірою вирішили поставлені завдання. З огляду на обмежений матеріал наукової роботи неможливо навести ширші дані спостереження. Представлений матеріал потрібно трактувати як спробу визначення проблеми та зосередження уваги на її актуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Rogala S. Partnerstwo rodziców i nauczycieli. – Warszawa, 1989.
2. Szymański M. System wartości rodziców jako wyznacznik ich oddziaływań edukacyjnych // Edukacja. – 1991. – Nr. 4.

УДК 37.022.

І. А. КРАВЕЦЬ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ ПОЛЬЩІ

Обґрунтовано, що альтернативність у педагогіці закладена в джерелах її методологічної основи – філософії та психології. Розглянуто ідеї гуманістичної психології та вказано, що вони стали психологічною основою альтернативної освіти. Наведено спільну класифікацію нових альтернатив гуманістичної педагогіки. Запропоновано авторську модель альтернативної освіти. Визначено методологічні засади становлення та розвитку альтернативної освіти у Польщі.

Ключові слова: альтернативна освіта, методологічні засади, гуманістична психологія, Польща.

И. А. КРАВЕЦ

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ ПОЛЬШИ

Обосновано, что альтернативность в педагогике заложена в источниках ее методологической основы – философии и психологии. Рассмотрены идеи гуманистической психологии и указано что они стали психологической основой альтернативного образования. Приведена общая классификация новых альтернатив гуманистической педагогике. Предложена авторская модель альтернативного